

(Fortsættelse 11):

FAR PÅ LØSARBEJDE

Tiderne var dengang i 1930'erne ikke gunstige for landarbejdere, og i lighed med så mange andre land- og industriarbejdere, var far derfor ofte ufrivilligt arbejdsløs og måtte tage til takke med en arbejdsløshedsunderstøttelse, der kun lige akkurat rakte til de allermest nødvendige udgifter. Far var imidlertid ikke indstillet på ledighed og påtog sig derfor det arbejde af den ene eller anden slags, der var at få. En gang imellem tog han mig med sig, når han skulle møde til stemping på arbejdsløsheds-kassens kontrolsted, som så vidt jeg husker, lå et sted ikke så langt fra Spidsby og lidt nord for Tillitse. På det tidspunkt har jeg vel været omkring 3-4 år og far havde mig derfor siddende i en såkaldt cykelstol foran på styret. Disse cykelstole var dengang meget brugt til mindre børn, når de skulle med deres far eller mor et eller andet sted hen.

Det, jeg husker bedst fra besøgene på arbejdsløsheds-kassens kontrolsted, var den lange kø af arbejdere, udelukkende mænd, som hver især stod og ventede på, at det blev deres tur til at få et stempel i kontrolbogen. Så vidt jeg erindrer, blev arbejdsløshedsunderstøttelsen udbetalt ugentligt, men jeg kan ikke længere huske, hvor stort et beløb, det drejede sig om. Det har formentlig været omkring 12 kr. pr uge, hvad der ikke lyder af meget i vore dage, men som dog dengang rakte til de mest nødvendige ting i hverdagen. De fleste supplerede jo i reglen understøttelsen med de naturalier, som de selv kunne dyrke i haven, lige som de fleste holdt høns og ofte også havde en enkelt gris gående til opfodning og slagtning omkring juletid.

Tit om sommeren cyklede far mange kilometer hjemmefra, for at komme hen til et sted, hvor han havde påtaget sig at luge roer eller slå grøftekanter med en le. Det hændte, da jeg var omkring 4-5 år, at jeg fik lov til at komme med på nogle af disse ture, og så sad jeg da i en såkaldt cykelstol foran på fars cykel. Bag på cyklen havde han en kurv med hver vores smurte madpakke, og en termokande med kaffe til ham, og til mig mælk med en smule kaffe i, fyldt på en sodavandsflaske med såkaldt patentprop.

Når vi så var nået frem til det sted, ofte langt hjemmefra forekom det mig, hvor han skulle slå grøftekanter eller luge roer, sad jeg på et lunt sted i nærheden og betragtede far, der altid satte en ære i at udføre sit arbejde godt og grundigt. På særligt varme dage svedte han, så vandet sprang fra hans pande og løb ned ad ansigtet, hvor det dryppede i store dråber fra hagen. Så tog han gerne skjorte og undertrøje af, for at disse ikke skulle blive gennemvædet af sved. Far, som dengang endnu var næsten helt sorthåret, var derfor i reglen altid temmelig solbrun på sin muskuløse overkrop om sommeren, men hvid fra bæltstedet og ned.

Men når jeg så blev ked af at betragte det ensformige arbejde, far i reglen måtte udføre, hvad enten det gjaldt lugning af roer eller slåning af

grøftekanten, vendte jeg opmærksomheden indad og hyggede mig med mine egne tanker, mens jeg glædede mig til vi skulle spise vores medbragte mad. Langt om længe indtraf middagspausen endelig, og jeg kan endnu huske, hvor dejligt sigtebrødsmeden med puddersukker på, smagte. Sådan smagte den ikke derhjemme, og det gjorde mælkecaffen heller ikke. Her blev begge dele noget helt særligt og appetitligt, som jeg nød, mens naturens stilhed kun engang imellem blev brudt af et lille summende insekt, der enten fløj forbi eller satte sig på en blomst eller et græsstrå i grøftekanten. Mens vi spiste, blev der ikke vekslet mange ord mellem far og mig, og det blev der i det hele taget ikke på disse ture.

HIMMELDYBET - OG ROESÆSONEN

Efter at maden var spist, lagde far og jeg os ned i græsset, han for at hvile sig efter det hårde arbejde og for at slå mave, og jeg for at kigge op mod de store sommerskyer og lade fantasien forvandle disse til dyre-, menneske- eller fantasi-skikkelser. Sommetider, når jeg lå på ryggen og stirrede op i den blå himmel, kunne det allerede dengang hænde, at jeg pludselig fik fornemmelsen af, at himmelrummet ligesom blev dybere og dybere i det uendelige, så jeg følte at det svimlede for mig. Der gik da gerne en let, sødmefyldt gysen gennem sindet og kroppen, hvorefter jeg løsrev mig fra indtrykket og koncentrerede opmærksomheden om det mere jordiske og nærværende. Her forkyndte lette snorkelyde, at far var faldet i søvn, hvilket der ikke var noget at sige til, særlig ikke i betragtning af, at han som altid havde været meget tidligt oppe og som altid aktiv fra morgenstunden.

Ved disse lejligheder, når far og jeg lå i grøftekanten for at hvile os, hændte det da også, at jeg selv blev så søvnig, at øjnene begyndte at glippe og at jeg snart befandt mig i den lyksalige tilstand mellem vågen og søvn, hvori synerne og drømmene begynder at optræde på sindets arena. Mange slags scenerier passerede revy for mit indre blik, kom og svandt, for hele tiden at give plads for nye billeder, som blev akkompagneret af lyden af summende insekter og lejlighedsvis fuglefløjt og vindens sagte brise. Umærkeligt gled bevidstheden over i den tilsyneladende intethed, vi kalder søvn, men kun for en kort stund, for pludselig kunne det give et sæt i mig, så jeg vågnede ved det og opdagede, at far havde rejst sig og atter var gået i gang med sit arbejde lidt længere væk på marken eller i grøftekanten.

Om efteråret i roesæsonen arbejdede far i reglen som arbejdsmand på Majbølle Saftstation, men arbejdet varede kun i et par måneder, og ved vintertid skovlede han som oftest sne på vejene for kommunen eller private. Men som tiden gik, blev han mere og mere utilfreds med sin situation, hvilket gav sig udslag i en stigende rastløshed og irritation over småting. Selv var jeg ikke stor eller gammel nok, til at forstå, hvad der var årsagen til hans stigende utilfredshed, men senere i livet forstod jeg, at det var den udsigtsløse

arbejdsløshedssituation, i forening med det daglige knokleri, som kun med nød og næppe skaffede penge til de daglige udgifter, og endnu mindre til at betale de halvårligt tilbagevendende terminer på huset. Desuden havde han problemer med mor, som også var utilfreds med situationen, og som i forbindelse med fars udtalte seksuelle krav og forventninger til hende derfor blev nervøs i en grad, der nærmede sig en regulær psykisk lidelse, som senere er blevet betegnet som nervesammenbrud. Det var grunden til, at mor en overgang i 1933 og igen i 1935 blev indlagt på rekonvalescenthjemmet i Maribo. Jeg var da fire-fem år på det tidspunkt.

Mens far arbejdede på saftstationen, var jeg engang så heldig at få lov til at komme med ham på arbejde, for at se hvad det var, han lavede. Det første der slog mig, da vi ankom til fabrikken, var en gennemtrængende sursød lugt af roer og kalk, som sved i næseborene. Dernæst var det støjen fra maskinerne og transportbåndene, der førte roerne gennem fabriksanlægget, hvor de blev vasket, snittet og formalet til den sukermasse, der kaldes melasse. Jeg husker endnu tydeligt far stående med en greb øverst oppe på transportbåndet, hvor han bl.a. sørgede for, at roerne ikke faldt af til siderne.

Nogle gange om året, i reglen om søndagen, cyklede mor og far til Nakskov, for at besøge familien, især min onkel Johannes, tante Alma og fætter Børge på Tollesensvej. Jeg sad da i en cykelstol foran på fars cykel, og noget af det, jeg husker bedst, er, når hjemturen foregik hen på aftenen og det var fuldmåne. Månen stod lavt på himlen, så jeg kunne se den mellem vejtræerne - vejene var dengang i reglen på begge sider kantet med træer med få meters afstand - og når vi kørte, så det grangiveligt ud, som om den fulgte med os. Standsede vi op, hvad der kunne ske af en eller anden grund, gjorde månen også holdt! Det undrede mig meget, både at den fulgte med os og at den stod stille, når vi gjorde det, men på det tidspunkt forstod jeg naturligvis ikke, at der var tale om en illusion, og mine forældre kunne heller ikke give mig en god forklaring på fænomenet. De nøjedes med at konstatere, at det forekom.

FØRSTESALEN LEJES UD

Det har formentlig været omkring foråret 1934, kort efter at Benny var kommet til verden, at førstesalen blev udlejet til den hjemmesygeplejerske, der havde tilset mor efter den svære fødsel. Denne dame, hvis navn jeg ikke kan huske, var en ikke særlig høj, men bredbrindet og lavbenet, midaldrende kvinde, som i øvrigt var ugift. Dertil kom, at hun var en meget bestemt dame, som man ikke kunne undgå at have en vis respekt for. Hun var i reglen sjældent hjemme om dagen, idet hun cyklede rundt i omegnen til de forskellige patienter, som hun skulle tilse. Så vidt jeg erindrer, fik hun indlagt telefon i lejligheden, således at hun dels kunne være i jævnlig kontakt med den praktiserende læge, og dels kunne tilkaldes af patienter, når der var brug for det.

Lægen, som for vores vedkommende var en doktor Falbe Hansen fra Nakskov, kendte jeg fra nogle af hans besøg i embedes medfør i vores hjem. Jeg husker, at jeg engang lå til sengs med halsbetændelse, og at han ordinerede en mikstur, som faktisk smagte rigtig godt. Han tilså mig også ved flere andre lejligheder, som da jeg f.eks. havde mæslinger og han anbefalede mor at rulle gardinerne for om dagen, så dagslyset ikke skulle genere mine øjne. Det var også ham, der et par år senere beordrede den kun 2-årige Benny indlagt på Nakskov Sygehus, da han havde fået skarlagensfeber.

Men det viste sig faktisk praktisk for os, at vi havde fået en sygeplejerske som lejer, for hende kunne vi i reglen henvende os til, når der var et eller andet i vejen med helbredet, som ikke nødvendigvis krævede doktorens hjælp. Det var for øvrigt almindeligt dengang, at man kaldte lægen for "doktor", i al fald på landet og i provinsbyerne på Lolland.

ET UHELDIGT FALD

En dag hen på foråret 1934, havde jeg fået den idé, at jeg ville se, om duerne havde fået unger. Som tidligere beskrevet, fandtes dueslaget oven over hjalet inde i hønsehuset, og for at kunne konstatere, om der var dueunger i reden, måtte jeg kravle op på de løstliggende brædder, der lå hen over hønsehusets loftsbjælker. Det gjorde jeg ved hjælp af en stige, men da jeg var kommet op på et af brædderne, viste det sig, at jeg havde fået skubbet så meget til det, at det i den ene ende kun hvilede med et hjørne på en af bjælkerne. Da jeg forsigtigt kravlede hen ad brættet, for at komme nærmere til duernes redepladser, skete der til min store forskrækkelse det, at dette bræt og flere andre brædder styrtede ned på gulvet med mig ovenpå. Men jeg faldt så uheldigt, at mit højre knæ ramte ind i brættets ene skarpe hjørne, som trængte ind i knæet lige under knæskallen, hvor det efterlod et ovalt, dybt hul på cirka en centimeter i diameter.

Mærkværdigvis blødte såret ikke og jeg følte heller ingen smerte, men da jeg fortunlet rejste mig, så jeg til min skræk, at der hang en tråd med små ovale, hvide perler fast i brættet og blev trukket ud af mit knæ, så vidt jeg husker omkring 4-5 cm. Jeg humpede derefter over mod køkkenet, hvor døren ud til gårdspladsen stod åben, men her var mor ikke at se, så derfor kaldte jeg på hende. Hendes stemme svarede omme fra garagen, hvor hun var i færd med at tage barnevognen ud, for at lægge Benny til at sove middagssøvn. Det gjorde stadigvæk ikke ondt i knæet, og jeg græd heller ikke, men følte mig blot lidt opskræmt over den hvide perletråd, der hang ud af hullet i knæet.

Mor blev også noget opskræmt, da hun så såret og perletråden, men inden hun nåede at foretage sig noget, kom sygeplejersken ned ad trappen, for at tage af sted. Da hun så, hvad der var sket, åbnede hun straks sin taske og tog bl.a. en pincet frem, og mens hun knælede ned foran mig, brugte hun denne til at stoppe det meste af perlesnoren, som i virkeligheden var en senetråd, tilbage i

hullet i knæet. Den tiloversblevne rest af senen klippede hun over og smed væk, hvorefter hun rensede såromgivelserne og lagde en forbindelse rundt om knæet.

Sygeplejersken sagde, at grunden til, at såret ikke gjorde ondt, skyldtes at det slag, jeg havde fået ved faldet, havde lammet stedet og nerverne. Først senere på dagen begyndte det at gøre ondt i knæet, til tider så meget, at jeg næsten ikke kunne være nogen steder for smerten, men jeg græd ikke på noget tidspunkt, hvilket var usædvanligt for mig på den tid, for jeg var normalt ømskindet og havde let ved at græde og synes, at det var synd for mig.

I de følgende dage tilså den i grunden rare men udadtil strikse valkyrie såret mindst een gang om dagen, og skiftede bindet, når hun anså det for nødvendigt. Smerterne i knæet fortog sig efterhånden så småt, og det varede ikke mange dage, førend bindet blev fjernet, så såret kunne hele og efterhånden falde af. Det efterlod et ovalt, hvidt ar af nogenlunde samme størrelse som selve såret, og det pryder mit knæ den dag i dag, men har aldrig voldt mig gener.

Under alt dette postyr glemte jeg helt at se efter, om duerne havde fået unger, og jeg skulle ikke have noget af at forsøge mig igen med at kravle op, for at se efter. Men far kunne en dag fortælle, at et par af duerne nu havde fået unger, og det glædede mig meget, også selvom jeg ikke fik dem at se før senere, da de kom ud på brættet foran hullerne ind til dueslaget. Nu skulle de øve sig i at flyve, og det var interessant at se, hvordan forældreparret ligesom lokkede deres unger til at forsøge sig i den for duer så vigtige kunst at flyve. Og det varede faktisk ikke længe, før de var omtrent lige så dygtige til det, som de voksne duer, men de forlod aldrig dueslaget ret længe ad gangen.

Men en gang imellem hændte det jo, at et par af duerne måtte lade livet og blive pillet og rensat og stegt som middagsmad for familien. Duerne havde jeg ikke noget personligt forhold til, så det generede mig ikke at spise duesteg, hvor særlig kråse, hjerte, lever og duelår hørte til mine lækkerbidskner.

EN ROTTEREDE

En formiddag hen på sommeren 1934, da far med en greb var ved at vende møget på møddingen omme i hønsegården, for at lufte det, kaldte han på mig, at jeg skulle komme, for at se en rotterede. Den var kommet til syne, da han vendte den våde og gærende halm. Lidt tøvende nærmede jeg mig stedet, jeg havde jo hørt så meget dårligt om rotter, og hvad fik jeg at se? En rede med de nysseligste små nøgne og lyserøde rotteunger, som endnu ikke havde fået øjne. Der var vel omkring en halv snes af disse små kræ, som peb og krøb tæt sammen, formentlig fordi den varme "dyne" af gærende halm var taget af dem. De så så uskyldige ud, at jeg ikke kunne forbinde dem med de rædselsvækkende historier om rotter, der var i omløb.

"Du må ikke slå dem ihjel, far!" sagde jeg bedende. "Jo, det bliver jeg nødt til!", svarede han og fortsatte: "Det er skadedyr, og dem har vi nok af i forvejen!". Jeg skyndte mig ned fra møddingen og ud af hønsegården og løb over til mor i køkkenet, for jeg ville ikke se på, at rotteungerne blev slået ihjel. Hvordan far aflivede de små stakler, ved jeg ikke, men jeg tror nok, at han druknede dem i en spand og kastede dem på møddingen igen.

Som født og opvokset på landet var far i det hele taget ikke sart, når det gjaldt dyrene, hverken husdyrene eller vilddyrerne. Han havde et helt igennem professionelt forhold til alle slags tamdyr, som f.eks. heste, køer, får, geder osv., selvom hestene udgjorde lidt af en undtagelse, dels fordi de var arbejdsdyr, som han i årevis havde haft med at gøre i sit daglige arbejde som bondekarl, og dels fordi de ikke mindst var ridedyr. Som tidligere fortalt, havde han i sine yngre dage selv været en ivrig rytter, der af samme grund derfor også blev medlem af garderhusarernes rytteri, da han blev indkaldt til militærtjeneste.

Men svin, ænder, gæs og duer var til for at skulle slagtes og ædes af os mennesker, mente han. Det forholdt sig lidt anderledes med fars syn på høns, for de lagde jo æg, men det gjorde unghøns og ældre høns ikke, så de skulle enten steges i ovnen eller koges i suppegryden. Selv hans stolte hobby, kaninerne, undså han sig ikke for at slagte og tilberede til at spises, når han havde fået lyst til kaninkød. Det skal dog siges, at det sjældent skete at der blev slagtet en kanin, og selvfølgelig ikke nogen af racekaninerne.

Far havde også den holdning, at vilddyr som f.eks. ræve, harer, fasaner, agerhøns og vildænder, var til for at menneskene nogle gange om året kunne fornøje sig med at drive jagt på dem. Han var dog ikke selv nogen ivrig jæger, men han elskede i almindelighed fuglene, og især holdt han af at vandre omkring i skovens stilhed og lytte efter gøgens kukken.

En anden gang, det må have været omkring efteråret 1934, hvor Benny har været omkring 8 mdr., var vi i Nakskov på en almindelig hverdag, fordi Benny og mig skulle fotograferes hos Stella Nova på Søndergade. Far var på arbejde og derfor ikke med ved den lejlighed, så mor havde Benny foran i cykelstolen og jeg kørte på min egen cykel, som jeg havde fået tidligere samme år. Som sædvanlig gik turen først om til tante Alma og fætter Børge - Johannes var på arbejde - og de fulgte med os om til fotografen, for det havde mor ikke turdet gøre som ene voksen. Jeg husker ikke detaljer fra besøget hos fotografen, kun at der blev taget en serie fotos, som vi fik i form af mange små billeder på ét stort ark fotopapir. Herfra blev der senere valgt et foto, som egnede sig til forstørrelse. Det var et, hvor jeg sidder med Benny på skødet, og det billede har jeg den dag i dag, og det er gengivet i afsnit 09.

Herover ses et parti af byen Nakskovs hovedgade, Søndergade, fotograferet på en regnvejrsfugtig dag i august 2001. Her havde Stella Nova til huse i min barndom, men præcis i hvilket hus erindrer jeg ikke. Det er min kone, Birgit, som ses i gul og hvid regnfrakke omtrent midt i billedet. – Privatfoto: © 2001 Harry Rasmussen.

EN NY, BRUGT CYKEL

For resten var jeg meget stolt af min cykel, som jeg vistnok fik i foråret 1934, da jeg var knapt 5 år. Det var en brugt en, som far satte i stand og lakerede, så den så ud som splinterny. Den var jeg meget, meget stolt af, og jeg lærte at køre på den ude på den fredelige vej foran vores hus, mens far gav mig instruktion og holdt øje med, hvad jeg foretog mig. Til at begynde med var der spændt tykke træklodser på pedalerne, så jeg kunne nå at træde med mine korte ben. Klodserne gjorde det lidt besværligt at manøvrere med cyklen, så da de efterhånden blev overflødige, fjernede far dem igen. Det varede dog ikke længe, førend jeg blev så rutineret i at cykle, at jeg slet ikke tænkte over, hvordan man skulle gøre, for at holde balancen, træde pedalerne, styre, bremse osv.. Nu kunne jeg cykle på lidt længere ture, først sammen med far og senere sammen med min legekammerat, Ove. På et tidspunkt havde drengene i landsbyen fundet på at fastgøre papstykker med klemmer på forhjulsgaflen. Pappet stak ind i egerne, så det lød som noget i retning af en "motor", når hjulet kørte rundt. Det skulle Ove og mig naturligvis også prøve, og jeg husker, det var en herlig følelse, når man cyklede frem og tilbage på vejen i susende fart og forestillede sig, at man kørte på motorcykel.

En anden "dille", som især de lidt større drenge i landsbyen på et tidspunkt havde fundet på, var at sætte styr og forhjul i rotation, når de kørte. Det var nogle af dem vældig dygtige til, og det så legende let ud, når de kom kørende hen ad vejen, som om denne måde at køre på var den mest selvfølgelige af verden. Så det skulle Ove og jeg naturligvis også prøve en dag, og Ove lærte det

hurtigt, mens jeg var knapt så heldig. I det jeg kørte fremad i nogenlunde god fart og fandt, at nu var tiden inde til at sætte styr og forhjul i sving, skete der øjeblikkeligt det, at jeg til min egen store overraskelse og forskrækkelse blev slynget hen over styret og ned på vejen, hvor jeg landede på hovedet og slog mig temmelig voldsomt. Årsagen hertil, var, at jeg ikke havde formået at sætte forhjulet i tilstrækkelig hurtig rotation, så cyklen kunne fortsætte fremad. I stedet blokerede forhjulet for fremdriften, således at cyklen stejlede forover, hvorved jeg blev slynget fremad og ned på asfalten. På det tidspunkt var vejen forresten kun asfalteret på det stykke, der strakte sig fra hovedgaden og lige akkurat hen forbi mine forældres hus. Derfra fortsatte vejen som almindelig jordvej.

Ove kom straks til, for at se, hvad der var sket med mig. Fortumlet og forslået - og ydmyget - rejste jeg mig med besvær, mens tårerne trillede ned ad kinderne. Mærkværdigvis havde jeg ikke fået nogen hudafskrabninger, men derimod en stor bule i panden, som gjorde rigtig godt ondt. Da jeg kom ind og fortalte mor, hvad der var sket, skældte hun mig ud og sagde, at den der ikke ville høre, måtte føle, samtidig med at hun lagde våde, kolde omslag over min pande. Hun havde nemlig tidligere advaret mig imod at være for dristig på cyklen, så længe jeg ikke var bedre til at køre på den, end tilfældet reelt set var. Til gengæld havde jeg rigtig godt og grundigt ondt af mig selv og følte, at verden var et hårdt sted at være.

Så var det betydelig mere fredeligt og ufarligt med den leg, som de større drenge også i dette tilfælde engang havde fundet på. De havde nemlig været ude i skoven ved Maglehøj Strand og hentet en særlig slags svamp, der gror på fyrretræer, og den havde de tændt ild i, så den glødede og afgav røg og duft, når de holdt den op i vejret, medens de susede af sted på deres cykler.

Denne leg skulle Ove og mig selvfølgelig også prøve, så derfor cyklede vi ud til skoven, der lå og stadig ligger lige før man når ud til Maglehøj Strand, og her gik vi ind, for at lede efter den omtalte svamp. Efter nogen tid lykkedes det os at finde et træ, hvor svampen groede, og vi brækkede nogen passende stykker af den og tog disse med os. Ove havde en æske tændstikker i bukselommen, og da vi igen var kommet udenfor skoven, prøvede vi at antænde svampestykkerne, hvilket dog ikke var helt let. Ilden skulle først fænge i svampen og derefter bringes til at gløde, hvilket skete ved at man pustede til gløderne. Flere gange gik ilden i svampen ud, før det endelig lykkedes os at få den til at blive ved med at gløde og afgive en fin røg, der duftede lifligt, og med de glødende svampestykker i hænderne susede vi hjemad på vores cykler. På denne måde holdt vi også ilden ved lige i svampestykkerne. Vel hjemme i landsbyen igen, kørte vi frem og tilbage på vores vej og om på hovedgaden, for at demonstrere for de andre drenge, - og for pigerne med - at vi to også var nogen fandens karle.

I SKOLE, HURRA!

Hukommelsen er i nogle tilfælde et stort pulterkammer, hvor erindringerne er blandet med hinanden i en tilsyneladende tilfældig orden, lige som nogle ting står svagt og andre er totalt glemte. Erindringsforskydninger, hvor man ubevidst blander ting sammen, spiller også en rolle, når man som jeg vil forsøge at give en nogenlunde kronologisk skildring af et livsforløb. Derfor er sikkert ikke alt, hvad jeg her fortæller, nødvendigvis foregået i den rækkefølge, som min hukommelse fremmaner for mig og enkelte ting er måske slet ikke forekommet i det virkelige liv, som jeg har troet og beskrevet. Korrekte årstal kan det også være et problem at huske. Men med disse forbehold vil jeg fortsætte beretningen om mit barndomsliv i Tillitse.

Som tidligere omtalt var min far landarbejder og mor såkaldt hjemmegående husmor, og medens far passede sit arbejde som bondekarl, eller rettere sagt daglejer, på en af gårdene i omegnen, så var det mors opgave at passe huset og mig, som var enebarn indtil jeg blev cirka 5 år. Men da fik jeg til gengæld en dejlig lillebror, Benny, som jeg havde ønsket mig så stærkt, at jeg gennem et stykke tid hver dag lagde en sukkerknald i soveværelsesvinduet, i det håb at jeg derved kunne lokke storken til huset. Den kunne godt lide sukker og bragte jo de små børn, havde jeg fået fortalt. Spædbørnene hentede den i mosen eller dammen og bragte dem til de familier, der havde gjort sig fortjent til at få et lille barn eller en lille bror eller søster.

Herover ses i august 2006 den bygning, som i min barndom husede Tillitse Skole, og hvor jeg i semestrene 1935 –1937 gik i henholdsvis 1. og 2. klasse. Som tidligere omtalt var der skolegård på pladsen foran bygningen. Garagen til højre må være bygget til senere. Det var bag vinduerne i den aflange længe, at undervisningen foregik. - Privatfoto: © 2006 Harry Rasmussen.

Tre år senere fik jeg endnu en lillebror, Bent, selv om jeg faktisk ikke havde lagt sukkerstykker i vindueskarmen! Men jeg var selvfølgelig også i mellemtiden blevet næsten hele otte år gammel og troede ikke længere på den historie med storken og de små børn. I mellemtiden havde jeg ikke kunnet undgå at lære lidt biologi af naturen selv, for ind imellem havde jeg haft lejlighed til at se, hvordan dyrene bar sig ad med at få "børn", og den indsigt gjorde det af med min tro på storkemyten. Desuden forstod jeg så meget om mænd og kvinder, at de i princippet lignede dyrene, især når det gjaldt forplantningen. Siden da kunne jeg jo nok lægge en og en sammen og få tre ud af det!

Den seksuelle side af livet, af dyrenes så vel som af menneskenes, var som nævnt et tabubelagt emne i min barndom, i hvert fald i mit hjem og i min familie, som i de fleste andre arbejder- og borgerfamilier i 1930'erne. Man talte aldrig åbent om seksuelle emner, men nøjedes med mere eller mindre direkte hentydninger og omskrivninger af de fakta, som de allerfleste mennesker må formodes at kende til i en eller anden grad og udstrækning.

I intellektuelle og kulturradikale kredse betegnede man den officielle holdning til sex som værende dobbeltmoralisk, idet man henviste til, at folk i praksis ofte gjorde lige præcis det, som de i teorien fordømte og følte sig forargede over. Desuden fandtes der en del fordomme og ikke mindst en stor portion intolerance over for mennesker, hvis seksualitet afveg fra, hvad flertallet opfattede som sund og normal seksualisme. En situation, som generelt set til dels stadig eksisterer den dag i dag, men som dog er blevet noget modereret, især efter 1960'-70'ernes såkaldte seksuelle frigørelse, som da også i en vis udstrækning har sat sig spor i lovgivningen i flere lande, og ikke mindst i Danmark.

Mit barndomshjem var i den henseende præget af min mors stærkt personligt farvede neurotiske indstilling til den seksuelle side af menneskelivet. I modsætning hertil havde min far et sundt og naturligt forhold til seksualitet, men da dette kun sjældent kunne fuldbyrdes på normal måde i samlivet med mor, måtte han kompensere sig ud af problemet. Så vidt jeg har kunnet konstatere, skete det igennem mangfoldige år ved, at han altid var i fysisk aktivitet, dels i form af sit pligtarbejde og dels i form af sine fritidsinteresser, som alle drejede sig om hus, have og familiens trivsel.

Den dydsirede 'pædagogiske' forklaring, at de små børn hentes i moserne og at det er storken, der bringer disse ud til forældrene, og som har været dominerende i den vestlige verden helt op til i al fald 1930'erne, så var det den forklaring jeg fik, da mor ventede min lillebror Benny. – Digteren H.C.Andersen brugte også denne myte i nogle af sine eventyr, som f.eks. i eventyret Peiter, Peter og Peer (1868), men med en så tydelig underfundighed, at i al fald den voksne læser straks kunne forstå, at Andersen selvfølgelig vidste god besked

med, hvordan det virkelig forholder sig med de små børns ankomst til denne verden. – Tegning af Lorenz Frølich:

Imidlertid var der som allerede nævnt et par år tidligere, dvs. i 1934, sket det, at jeg havde fået et andet stort ønske opfyldt: jeg kom i skole! Og det allerede, da jeg var godt og vel 5 år gammel. Det hang sådan sammen, at min tidligere nævnte legekammerat, naboens søn Ove, der var et år ældre end mig, og som derfor også begyndte at gå i skole et år før det blev min tur, nu var væk hele formiddagen. Jeg følte mig derfor lidt ensom, når min kammerat var i skole, og da han tilmed kunne fortælle, at man fik en læsebog med mange billeder i og en tavle, som man kunne skrive eller tegne på med en griffel, øgedes min længsel derfor efter selv at komme i skole. Mor kunne jo nok mærke, at der var noget galt fat med mig, for jeg plagede hende ofte og bad hende om jeg ikke også kunne få lov til at gå i skole. Skolen stod dengang for mig som lidt i retning af et eventyr, og det endte da også med, at mine forældre fik arrangeret det sådan, at jeg kunne begynde skolegangen kort efter, og altså faktisk før den skolepligtige alder, som dengang var 6 år. Det var derfor en overlykkelig mig, der fik at vide, at jeg snart skulle begynde at gå i skole.

Som tidligere beskrevet lå Tillitse Skole omme på hovedgadens nordlige side og ikke så langt fra kirken. Det var en lang lavlænget bygning, så vidt jeg husker med skifertag, - så jeg har altså ikke gået i "den stråtækte" ude i fjerde kartoffelrække! - og den rummede en række omtrent ens klasseværelser. På skolens vestlige side var der en stor asfalteret gårdsplads, som brugtes til legeplads i frikvartererne. Jeg erindrer ikke længere, hvad der var af legeredskaber på pladsen, men muligvis en vippe, nogle gynger og et klatrestativ samt et par fodboldmål.

Det blev en herlig tid for mig, for straks fra begyndelsen af min skolegang roste man mit tegnetalent og min relativt smukke håndskrift, som blev omhyggeligt prentet med griflen på den lille skifertavle med træramme, som dengang var i almindelig brug, i al fald i landsbyskolernes mindste klasser. Men især var jeg stolt af mit nye, flotte tornyster, den tids mest brugte form for skoletasker, som man bar på ryggen lige som nogle af mine tinsoldater gjorde. For slet ikke at glemme penalhuset af træ, med skydelåg og drejelig overdelt, og hvis indre gemte de kostelige klenodier: 2 blyanter, 1 blyantspidser og et fint, hvidt viskelæder, der lugtede helt specielt og som jeg dårligt nok nænnede at bruge, for at det ikke skulle blive snavset og slidt op.

Herover ses et eksempel på noget af det, der bevirkede at jeg syntes det var sjovt at gå i skole: OLE BOLE ABC med masser af fornøjelige og farvelagte illustrationer af Robert Storm Petersen. Bogen var udgivet på Gjellerups Forlag, København 1927, og var derfor kun knapt en halv snes år gammel, da jeg kom i skole. Ovenstående tegning illustrerer børneremsen "Snip, Snap, Snude, nu er Bogen ude, Tip Tap, Tønne, en anden kan begynde." – Tegning: © 1996 Storm P.-Museet.

Der var dog endnu et par grunde til, at jeg var glad for at gå i skole. Den ene var, at vi havde en lærerinde, som jeg vil anslå til at have været omkring 25-30 år dengang. Hun var gerne iført spadseredragt bestående af bluse, cardigan og en halvlång, mørk nederdel, og hendes meget mørke hår var strøget glat tilbage og samlet i en stor knude i nakken. Jeg ved ikke, om andre af klassens drenge havde det lige som mig, men jeg var i hvert fald forelsket til op over begge ører i den smukke og dejlige lærerinde, hvilket bevirkede, at jeg blev blussende rød og forvirret og fik en klump i halsen, når hun så på eller talte til mig. Men forelskelsen har dog ikke været større eller dybere, end at jeg i dag desværre totalt har glemt hendes navn og kun svagt kan huske hendes ansigtstræk!

OH, DE PIGER!

Som dreng og ung mand havde jeg det forresten med ofte at blive forelsket i unge eller voksne piger, som naturligvis ikke gengældte mit barnlige sværmeri. Men helt "uskyldigt" var sværmeriet nu ikke, for jeg husker endnu tydeligt, hvor dejligt det føltes, når en af de voksne unge piger løftede mig op og trykkede

min krop ind til sig, så jeg kunne mærke hendes fyldige, bløde bryster. Min legekammerat, Ove, som afkomsmæssigt var en efternøler, havde blandt andet en storesøster, hvis alder dengang måske har været 16-18 år, og det hændte jævnligt, at hun løftede mig op og gav mig et kælent knus. Men en dag bemærkede hun åbenbart, at hendes krammeri gjorde indtryk på mig, idet en vis lille legemsdel på mig reagerede, for siden gentog hun det aldrig mere. For øvrigt til min store skuffelse.

Heldigvis for mig havde cykelsmeden henne på hjørnet af hovedgaden et par voksne unge døtre, som lejlighedsvis om sommeren bød Ove og mig indenfor i deres have og legede med os. Og da kunne det ske, at den ene eller i nogle tilfælde begge de unge damer på skift løftede især mig op til sig og bar mig rundt på armen. Det var salige øjeblikke, som dog gjorde mig forlegen, fordi jeg ikke ønskede, at pigen skulle opdage, at hendes bløde nærhed påvirkede mig på lige præcis den måde, som tilfældet var.

Min kammerat Ove havde det åbenbart på nogenlunde samme måde, hvad angår de voksne piger, men da han dels var et år ældre end mig og dels større af vækst, var det ikke så ofte, at de unge damer løftede ham op til sig. Imidlertid var han udmærket klar over, hvad der foregik, og han drillede mig ofte med, at jeg ved den slags lejligheder havde en bule i bukserne. Om de unge piger nogen sinde blev klar over situationen, ved jeg ikke, men mon dog ikke de gjorde. I alle tilfælde valgte de at lade som ingenting og at slå det hen med fnis og latter, hvilket i reglen havde til følge, at den lille "stritter" til min egen store lettelse retirerede.

Den anden grund til, at jeg holdt af at gå i skole, var den, at læreren, som forresten også hed Rasmussen til efternavn, lige som jeg selv, åbenbart omfattede mig med særlig interesse og sympati. Især holdt jeg af de dage, hvor vi havde sangtime om eftermiddagen, og han da akkompagnerede os syngende elever på sin violin. Imens vi sang iagttog jeg halvdøst støvpartiklerne, der svævede dovent rundt i solstrålerne, som faldt skråt ind ad vinduerne i det lavloftede klasseværelse. Langs dets sidevægge var der opstillet en række høje skabe med glasvinduer, bag hvilke kunne ses en mængde udstoppede dyr og gennemsigtige glas med præparerede krybdyr af forskellig slags: snoge, firben, frøer. tudser m.fl.

Der hvilede en helt særlig stemning og atmosfære over skolestuen, når den genlød af violinens sprøde og lidt klagende toner og de høje, lyse barnestemmer, som forsøgte sig med sange som f.eks. "Jeg ved en lærkerede", "Højt på en gren en krage sad", "Jeg er havren, jeg har bjælde på" og "I skoven skulle være gilde". Der var i øvrigt det specielle ved lærer Rasmussen, at han var meget høj, benet og senet, havde et langagtigt ansigt med store træk, som domineredes af en fremtrædende og krum næse, der bar et par store mørke hornbriller. Han var desuden næsten altid iført storternet tweedjakke og ditto plusfours, og på benene havde han i reglen storternede eller stærkt mønstrede

sportsstrømper, der stak ned i et par kraftige, brune lædersko af meget stort nummer. I frikvartererne, når han gik gårdvagt, og når han ellers færdedes ude, havde han oftest en såkaldt sixpence på hovedet og en pibe i munden.

Nu har jeg ganske vist selv alle dage hørt til pygmæ-størrelsen, men at stå over for denne mægtige mand, der naturligtvis i særlig grad ragede højt op i luften for en lille undermåler, som mig, det kunne ellers nok have skræmt hvem som helst, havde det ikke været for hans venlige ansigt og det humoristiske blik bag de tykke brilleglas. Jeg har i hvert fald aldrig glemt ham, selvom der ingen forbindelse har været mellem os siden dengang i midten af 1930'erne. Men han glemte åbenbart heller ikke mig, for igennem mange år og helt op i min ungdom, spurgte han - via min farmor, som jævnligt mødte ham, når hun var på indkøb i Tillitse - til mit ve og vel, og hun videre-bragte lejlighedsvis mundtlige hilsener fra ham.

Det omtalte særlige tegnetalent havde jeg nu nok ikke helt fra fremmede. Det er i al fald et faktum, at min far var meget dygtig til at tegne alle slags husdyr, især heste og køer, men også får, geder, ænder, gæs og høns. Personlig syntes jeg, at min far næsten var lige så god til at tegne husdyr, som dem Storm P. havde tegnet i Ole Bole-bogen. Det skete også jævnligt, at han klippede dyrene ud af avispapir eller hvidt papir, og det lige efter hukommelsen og uden at tegne dem først. Det imponerede mig meget, når jeg sad ved siden af ham og så, hvordan han "tryllede" med saks og papir og lavede lange "kæder" med forskellige dyr eller mennesker. Ved juletid klippede han gerne sådanne kæder med julenisser af begge køn, som blev hængt til pynt i stuerne eller på juletræet.

Min far var forresten også dygtig til at lave ting af træ, og engang lavede han en meget fin lille træhest til mig. Den målte omkring 12 cm i højden og cirka 15 cm i længden, og jeg så selv, hvordan den blev til. Far savede, skar og filede i en træklods, som i begyndelsen sad fastspændt på høvlbænken, der stod ude i hans spændende værksted. Træklodsens blev efter-hånden til den fineste lille legetøjshest, jeg nogensinde havde set, og den blev indlemmet i min barndoms meget store samling af ride- og trækheste med sadler og seletøj og hestevogne. Den lille træhest, som far lavede til mig, da jeg var omkring 4 år, havde jeg til helt op i min voksne alder, hvor den var kommet i "stald" oppe på mine forældres loft i det hus i København, hvor de da boede. Sammen med mange andre af mine og mine forældres og forresten også min søsters ting, brændte hesten engang i slut-ningen af 1950'erne, da en pyroman satte ild til ejendommens loft. Det gjorde ondt at miste et så kært barndomsminde, som træhesten da betød for mig.

(Fortsættelse i afsnit 12)